

РЕЦЕНЗІЇ

DOI <https://doi.org/10.32837/chc.v0i40.395>

Сафончик Оксана Іванівна,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»

Діденко Лариса Василівна,

доктор юридичних наук,
професор кафедри цивільного та господарського права і процесу
Міжнародного гуманітарного університету

РЕЦЕНЗІЯ НА КОЛЕКТИВНУ МОНОГРАФІЮ «ОНОВЛЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ: ФОРМУВАННЯ ПІДХОДІВ» ЗА ЗАГАЛЬНОЮ РЕДАКЦІЄЮ ПРОФЕСОРІВ А.С. ДОВГЕРТА ТА Є.О. ХАРИТОНОВА¹

Реформування економіки України стало чинником, який одночасно викликав потребу в реформуванні всіх галузей права. І якщо спершу зміни у правовій системі мали характер пристосування законодавства до нових умов, то з часом така модернізація правових інститутів набувала рис глибоких трансформаційних процесів, що торкаються питань, які мають глобальне теоретичне значення. Безперечно, до таких питань, що мають значне теоретичне та практичне значення, належать питання оновлення Цивільного кодексу України (далі – ЦК України).

Прийняття 16.01.2003 р. Цивільного кодексу України засвідчило кардинальну зміну правового регулювання цивільних відносин, яке стало основою приватного права незалежної України. Переважна частина норм ЦК України відзначається високою юридичною технікою, повнотою регулювання цивільних відносин. Було запроваджено велику кількість новел щодо всіх правових інститутів, у тому числі і сфері речового та зобов'язального права. Водночас багаторічна практика застосування норм ЦК України виявила також вразливі положення, суперечності, що зумовило необхідність внесення багатьох змін, аналіз яких дає підстави

стверджувати про постійне вдосконалення цивільного законодавства.

У сучасній Україні триває процес євроінтеграції та адаптації законодавства до стандартів Європейського Союзу (далі – ЄС), про що наголошено в Законі України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», і саме тому в умовах євроінтеграції є необхідність дослідження та вдосконалення окремих правових інститутів. А отже, дослідження у сфері оновлення цивільного законодавства України мають нині особливе значення, оскільки дають можливість переосмислити та узагальнити наявні підходи в правовому регулюванні цивільних відносин, проаналізувати правові визначення та поняття, запозичити наявний у праві країн-членів ЄС позитивний досвід такого регулювання, а також наблизити національне законодавство до законодавства ЄС.

Загальною тенденцією останнього часу є поява нових поглядів щодо розуміння приватного права, чим зумовлена й потреба в його подальшому вивченні та виявленні критеріїв виокремлення у структурі системи права. Пов'язані із цим наукові пошуки загалом сприяють оптимізації чинного законодавства, більш ефективному застосуванню приватноправових норм та дають змогу науково обґрунтувати практичні рекомендації щодо розмежування сфер дії між основними нормативами у сфері приватного

¹ Оновлення Цивільного кодексу України: формування підходів : колективна монографія / за ред. А.С. Довгєрта, Є.О. Харитонова. Одеса : ВД «Гельветика», 2020. 674 с.

права. Свідченням необхідності подальших досліджень цієї сфери є, зокрема, велика кількість виступів на конференціях, публікацій, які мають місце останніми роками.

Аналізуючи різні позиції науковців щодо рекодифікації цивільного законодавства, можна дійти висновку, що немає докорінної переробки ЦК України, а досить обмежитися рекодифікацією з метою адаптації вітчизняного цивільного законодавства до сучасного концепту приватного права, відображеного у Draft Common Frame of Reference (DCFR). Разом із тим слід зауважити, що адаптація до рішень, рекомендованих DCFR у цій галузі, може бути складною і потребуватиме не лише рекодифікації вітчизняного законодавства, але й відповідної адаптації правосвідомості.

Структура монографії «Оновлення Цивільного кодексу України: формування підходів» характеризується логічністю побудови. У процесі підготовки монографії проаналізовано значний обсяг теоретичного та нормативного матеріалу, сучасне національне законодавство, відповідні міжнародно-правові акти тощо. Під час написання монографії автори виходили з концепції поділу права на приватне та публічне, чинного і перспективного законодавства та тенденцій його розвитку.

Монографія складається з восьми розділів, зокрема: 1) книга перша Цивільного кодексу України – перегляд парадигми; 2) модернізація другої книги Цивільного кодексу України; 3) право власності та інші речові права у контексті рекодифікації Цивільного кодексу України; 4) модернізація четвертої книги Цивільного кодексу України; 5) вдосконалення загальних положень про зобов'язання; 6) концепція недовірних зобов'язань в умовах рекодифікації Цивільного кодексу України; 7) основні напрями новелізації спадкового права в умовах оновлення Цивільного кодексу України; 8) рекодифікація міжнародного приватного права.

Питання рекодифікації (оновлення) у сфері правового регулювання сімейних відносин у монографії окремо не визначені, хоча дискусії з цього питання дуже активно ведуться. Зазначене зумовлене тим, що відповідно до Концепції оновлення ЦК України СК України планують скасувати, а його норми включити до складу ЦК України у вигляді окремої книги. Обґрунтовуючи свою позицію, розробники модерних кодексів вважають, що сучасне сімейне право неможливо розглядати окремо від цивільного, навіть із погляду юридичної техніки – настільки органічно питання сімейного права вплетені у всьому цивільному праві. Водночас слід урахувувати, що традиційно питання правового регулювання сімейних відносин містилося у спеціальних нормах Кодексу про шлюб та сім'ю 1969 року та Сімейному кодексу України 2002 року. Крім того, специфіка сімейних правовідносин усе ж таки потребує спеціального правового регулювання в окремому кодексі, у зв'язку з чим скасування СК України та переміщення його положень у ЦК України на цьому етапі є передчасним і потребує детального аналізу та обговорення.

Загалом, монографія «Оновлення Цивільного кодексу України: формування підходів» є актуальною, написана на високому професійному рівні, її висновки та положення науково обґрунтовані. З огляду на зазначене, робота стане в нагоді науковцям, аспірантам і докторантам, професорсько-викладацькому складу вищих навчальних закладів, магістрам, студентам і практичним працівникам, а також усім небайдужим до проблем цивільного права.

Монографія «Оновлення Цивільного кодексу України: формування підходів», безперечно, є досить важливим внеском у подальший розвиток цивільного та сімейного права, матиме практичне значення для науки загалом і сприятиме формуванню юридичної освітянської навчальної бази нового покоління.